

використовували такі форми, як «загадки» – 43 %, «приколи» – 32 %, фізичні випробування – 24 %. Форми «прописки» залежать від режиму і традицій колонії, від виду досконалого злочину.

Вивчення дисциплінарної практики виховних колоній підтвердило, що зниження рівня злочинності в місцях позбавлення волі відбувається переважно шляхом визнання діянь, що містять ознаки злочину, видом дисциплінарної провини. Ця ситуація є досить «зручною» для окремих керівників виховних колоній, які таким чином покращують офіційні статистичні показники діяльності установи.

Список використаних джерел

1. Джу́жа О. М. Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі : навч. посіб. / О. М. Джу́жа ; ред. О. Г. Колб, В. В. Василевич ; МОН України. – Луцьк, 2010. – 544 с.

2. Кримінологічний довідник / за наук. ред. О. М. Бандурки ; за заг. ред. О. М. Джу́жі, О. М. Литвинова ; Кримінологічна асоціація України. – Київ, 2013. – 412 с.

Тогочинський О. М. – доктор педагогічних наук, доцент, ректор Академії Державної пенітенціарної служби;

Денисова Т. А. – доктор юридичних наук, професор, помічник ректора з наукової та науково-методичної роботи Академії Державної пенітенціарної служби

НАГАЛЬНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ВІДПОВІДІ КРИМІНОЛОГІВ

Цікаво було б дізнатися, як розвиватиметься кримінологічна наука... Залишається лише сподіватися, що в пам'яті нащадків, передусім науковців-кримінологів, збережуться думки, ідеї, висновки та сподівання...

А. П. Закалюк [1]

У ХХІ ст. створення надійної системи запобігання злочинності є пріоритетним напрямом державної політики щодо гарантування безпеки суспільства. До того ж, українське суспільство повинно обрати основною ідеєю – зупинити злочинність.

На жаль, сучасні реалії є невтішними, оскільки громадяни вимушені постійно стикатися зі злочинами, а також проведенням антитерористичної операції Сході України, що викликають гнів та осуд, несуть тяжкі наслідки, сіють смерть, розруху, знищення моральних та матеріальних цінностей тощо.

Злидений спосіб життя, руйнування реального добробуту, безробіття, зміна соціальної психології населення сформували стійке уявлення про неможливість чесно заробити не лише на нормальне (не заможне) життя. Процес первинного накопичення капіталу, виникнення реальної соціальної нерівності та внутрішніх суперечностей у розгортанні ринкових реформ, а також посилення культурно-ідеологічного та інформаційного «бомбардування» свідомості людей призвів до загострення вчинення різних видів злочинів. Сьогодні усі науковці, практичні працівники, політики, пересічні громадяни й українська громада констатують неймовірне зростання злочинності за усіма показниками. Так, В. І. Борисов зазначив, що «рівень злочинності в Україні створює серйозну загрозу подальшому проведенню державницьких реформ і національній безпеці України, перепони на обраному нею шляху до євроінтеграції» [2, с. 21]. Окрім широковідомих крадіжок та грабежів, системна криза призвела до неочікуваного збільшення розбійних нападів, убивств, бандитизму та інших тяжких злочинів, про що у своїй доповіді «Соціальна роль кримінального права» зазначив В. І. Шакун [3, с. 6–13]. У контексті необхідності збереження й забезпечення верховенства права на національному й міжнародному рівнях, учений наголосив, що: «зараз в Україні гостро постала проблема кримінально-правової протидії корупції та шахрайству. Адже Україна підійшла до небезпечної межі, за якою відсутність реальних повсякденних заходів щодо протидії корупції може призвести до розпаду держави або до нелегітимної зміни державного ладу. Не менш важливою є проблема тероризму, який завдає удару по цінностях, що визначають людське існування...» [3, с. 10–11].

Політична нестабільність, економічна розбалансованість, руйнування соціальної сфери призвели до зубожіння населення, зневіри у майбутнє, відчаю тощо. Задля безпеки і захисту себе та рідних, власної домівки та бізнесу населення почало активно використовувати зброю та згуртовуватись у формування, які

переважно мають кримінальний відтінок. Функціонування злочинних угруповань, їх збільшення і набуття транснаціонального характеру було прогнозованим ще з 1990-х рр., оскільки політична, економічна нестабільність, соціальні негаразди і розпад Радянського Союзу не могли не призвести до накопичення небезпечних згубних явищ. Відомо, що організовані злочинні групи формуються із загальнокримінального середовища, а їх діяльність організована за територіальним або галузевим принципом. Якщо враховувати кількість осіб, які перебували в місцях позбавлення волі, то не виникає жодних питань стосовно того, як і хто наповнює такі групи.

Нині склалися ще більш сприятливі умови щодо виникнення різного роду воєнізованих та інших збройних формувань. Це зумовлено політичною нестабільністю або політичною волею. Такі формування можуть створюватися під егідою певних політичних сил, які використовуватимуть їх як засіб досягнення власних цілей, як інструмент впливу на будь-які державні органи або суспільство. Такі випадки вже відомі в історії Української державності. Незаконна діяльність збройних формувань часто призводить до вчинення злочинів, що мають високий рівень латентності.

Перелік несприятливих викликів сьогодення можна продовжувати. Проте суспільство повинно застосовувати різні засоби і сили, щоб не допустити порушень кримінального закону, утримати своїх членів від вчинення протиправних дій та стимулювати їх правослухняну поведінку.

Прагнучи до здобуття європейських цінностей та стандартів держава й суспільство повинні дбати про своїх громадян. Повага до людини, розширення її прав і свобод, наповнення їх новим змістом і створення гарантій їх повноцінної реалізації та захисту є обов'язком держави. Людина, її життя та здоров'я, права та свободи, недоторканність і безпека повинні стати найвищою соціальною цінністю, як зазначено у ст. 3 Конституції України [4].

Відповідні завдання покладено державою на правоохоронні органи. Проте, О. Н. Ярмиш вказує, що «під час проведення поліцейської реформи в Україні в усіх напрямках та ділянках було припущено багато помилок і прорахунків, що стало наслідком браку професіоналізму та знань у керівників процесу, відсутності єдності їхньої спрямованості» [5, с. 14]. В умовах сучасних суспільно-економічних і політичних

трансформацій, входження України до європейського освітнього простору, а також реформування правоохоронної системи, нагальним є розв'язання проблеми якості підготовки курсантів і слухачів вищих навчальних закладів МВС України до професійної діяльності. Про це зазначено як у документах, що регламентують професійну підготовку майбутніх фахівців (освітньо-кваліфікаційних характеристиках на випускників, освітньо-професійних програмах, наказах і директивах МВС України), так і в Указах Президента, нормативно-правових актах Кабінету Міністрів і Верховної Ради України. Особливе значення надають умінням правоохоронців будувати конструктивні відносини і спілкуватися з різними соціальними групами та верствами населення, застосовувати досвід соціальної взаємодії під час вирішення життєвих проблем, брати на себе відповідальність, виявляти ініціативу, запобігати і вирішувати конфлікти, бути толерантним і коректним під час охорони громадського порядку.

На початку доповіді нами надано чітку відповідь кримінологів на загрозливі виклики сьогодення, а саме – зупинити злочинність. Варто додати до цього заходи, що вкажуть на необхідність об'єднання зусиль практики й науки у цьому напрямі. Так, В. В. Голіна зазначає, що «виник небезпечний феномен відчуження між наукою і практикою: практики не бажали сприймати висновки науки, а деякі кримінологи відмовилися від орієнтації на пошуки ефективних заходів впливу на злочинність» [6, с. 5]. Ми переконані, що можливості кримінологічної науки й практики у протидії злочинності невичерпні, що дає змогу активно протистояти негативним викликам сьогодення.

Список використаних джерел

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2008. – Кн. 3 : Практична кримінологія. – 320 с.
2. Протидія злочинності : теорія та практика : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (19 жовт. 2016 р.). – Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2016. – 634 с.
3. Шакун В. І. Соціальна роль кримінального права / В. І. Шакун // Соціальна функція кримінального права : проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (12–

13 жовт. 2016 р.) / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Харків : Право, 2016. – 564 с.

4. Конституція України : Основний Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

5. Ярмаш О. Н. Реформа правоохоронної системи в сьогоденній Україні : здобутки, втрати, перспективи / О. Н. Ярмаш // Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (3 берез. 2017 р.). – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. – 1068 с.

6. Голіна В. В. Сучасна кримінологія : досягнення, проблеми, перспективи / В. В. Голіна // матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчого права (9 груд. 2016 р.) / за ред. В. Я. Тація, Б. М. Головкина. – Харків : Право, 2016. – 564 с.

Тончій В. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та кримінології, директор Навчально-наукового інституту права Університету Державної фіскальної служби України

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Злочин – це спотворена, руйнівна форма самореалізації, самовиявлення окремих аспектів людської природи, а також таких властивостей людини, як інтелект, воля, пристрасть тощо. Однак філософську науку цікавлять метафізичні й онтологічні засади світового буття, що зумовлюють існування кримінальної реальності. Під час пошуків першопричин кримінальних подій вона схильна виходити за межі природного і соціального світів, будуючи казуальні, пояснювальні моделі метафізичного характеру. Предметом осмислення злочину є метафізична реальність, потаємний світ вищих першопричин, які оберігають людину від злочинів або підштовхують її до них. Існує невідома людині лінія долі, адже нею керують вищі безособові сили, влада яких над особою безмежна. Причини вчинених людьми злочинів можуть перебувати далеко за межами сфер, доступних